

SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING TALAFFUZ VA OG'ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISHDAGI AHAMIYATI

Sultanova Hadicha

O'zDJTU Sharq filologiyasi fakulteti, Arab tili yo'nalishi 3- kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining til o'rganish jarayoniga ta'siri, ayniqsa talaffuz va og'zaki nutqni rivojlantirishdagi o'rni ko'rib chiqiladi. Muallif sun'iy intellekt asosidagi dasturlar yordamida nutqni tahlil qilish, xatolarni aniqlash va ularni tuzatish imkoniyatlarini tahlil qiladi. Shuningdek, bunday texnologiyalarning afzalliklari bilan birga ayrim kamchiliklari ham yoritiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, sun'iy intellekt vositalari til o'rganishda samarali yordamchi vosita sifatida xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, talaffuz, og'zaki nutq, til o'rganish, fonetika, nutq texnologiyalari, interaktiv ta'lim.

Abstract. This article examines the impact of artificial intelligence technologies on the language learning process, particularly their role in improving pronunciation and spoken communication. The author analyzes the capabilities of AI-based programs in speech analysis, error detection, and correction. In addition, both the advantages and certain limitations of these technologies are discussed. According to the research findings, AI tools can serve as effective supportive instruments in language learning.

Keywords: artificial intelligence, pronunciation, speaking skills, language learning, phonetics, speech technologies, interactive learning.

Аннотация. В данной статье рассматривается влияние технологий искусственного интеллекта на процесс изучения языка, особенно их роль в развитии произношения и устной речи. Автор анализирует возможности использования программ на основе искусственного интеллекта для анализа речи, выявления ошибок и их исправления. Также освещаются не только преимущества таких технологий, но и некоторые их недостатки. Согласно результатам исследования, инструменты искусственного интеллекта могут служить эффективным вспомогательным средством в изучении языков.

Ключевые слова: искусственный интеллект, произношение, устная речь, изучение языка, фонетика, речевые технологии, интерактивное обучение.

Kirish. Hozirgi kunda texnologiyalar hayotimizning deyarli barcha jabhalariga kirib kelgan. Ta'lim tizimi ham bundan chetda qolmayapti. Ayniqsa, chet tilini o'rganishda yangi imkoniyatlar paydo bo'lmoqda. Shulardan biri — sun'iy intellekt asosidagi dasturlar hisoblanadi. Til o'rganayotgan inson uchun eng qiyin jihatlardan biri bu — to'g'ri talaffuz qilish va erkin gapira olishdir. Ko'pincha o'quvchilar grammatikani yaxshi bilsa ham, gapirishda qiynaladi. Bunga sabab — yetarli mashq qilmaslik yoki o'z nutqini tahlil qila olmaslikdir. An'anaviy darslarda esa har bir o'quvchiga alohida e'tibor qaratish har doim ham imkoni bo'lavermaydi (Richards & Rodgers, 2014, 45-bet). Shu nuqtai nazardan qaraganda, sun'iy intellekt vositalari til o'rganishda juda foydali yordamchi bo'lib xizmat qilmoqda. Tadqiqotlar ham shuni ko'rsatadiki, raqamli platformalar orqali o'rganish ko'plab hollarda samaraliroq natija beradi (Li, 2021, 22-bet).

Asosiy qism. Talaffuz va nutqning ahamiyati. Tilni o'rganishda talaffuz juda muhim o'rin tutadi. Agar so'zlar noto'g'ri talaffuz qilinsa, suhbatdosh sizni

tushunmasligi mumkin. Bu esa muloqotni qiyinlashtiradi. Ayniqsa, yangi til o'rganayotganlar ko'pincha aynan shu muammoga duch keladi. Ilmiy tadqiqotlarga ko'ra, o'rganuvchilarning katta qismi talaffuzdagi xatolar sababli o'z fikrini erkin ifoda eta olmaydi (Derwing & Munro, 2005, 385-bet). Demak, talaffuz ustida ishlash til o'rganishning eng muhim bosqichlaridan biridir.

Sun'iy intellekt qanday yordam beradi? Sun'iy intellekt asosidagi dasturlar foydalanuvchining nutqini yozib olib, uni tahlil qiladi. Masalan, siz biror so'zni aytasiz — tizim uni standart talaffuz bilan solishtiradi va qayerda xato qilganingizni ko'rsatadi (Jurafsky & Martin, 2020, 312-bet). Bugungi kunda bunday texnologiyalar ancha rivojlangan. Ayrim tizimlar nutqni 90 foizdan yuqori aniqlik bilan tahlil qila oladi (LeCun et al., 2015, 436-bet).

Talaffuzni yaxshilashdagi afzalliklari. Sun'iy intellektning eng katta afzalliklaridan biri — u har bir foydalanuvchi bilan alohida ishlaydi. Ya'ni siz qayerda xato qilayotgan bo'lsangiz, tizim aynan o'sha joyni ko'rsatadi va mashq qilishni taklif etadi (Chapelle, 2001, 78-bet).

Yana bir muhim jihat — tezkor javob. Siz gapirasiz va darhol natijani ko'rasiz. Bu esa o'rganishni tezlashtiradi. Tadqiqotlarga ko'ra, tezkor fikr-mulohaza (feedback) o'rganish samaradorligini sezilarli oshiradi (Hattie, 2009, 173-bet).

Bundan tashqari, siz xohlaganicha mashq qilishingiz mumkin. Hech kim sizni cheklamaydi — bu esa ayniqsa tortinchoq o'quvchilar uchun juda qulay.

Og'zaki nutqni rivojlantirish imkoniyatlari. Sun'iy intellekt nafaqat talaffuz, balki gapirish ko'nikmasini ham rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, maxsus dasturlar bilan siz suhbatlashishingiz mumkin. Ular sizga savol beradi, siz javob berasiz — xuddi haqiqiy suhbatga o'xshaydi.

Bunday mashqlar o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va nutqini ravonlashtiradi (Warschauer, 1996, 56-bet).

Kamchiliklar ham yo'q emas. Albatta, bu texnologiyalar ham mukammal emas. Ba'zi hollarda ular aksentni to'g'ri tushunmasligi mumkin. Yoki insondagi hissiyotlarni to'liq "his qilmaydi". Shuning uchun sun'iy intellektni o'qituvchining o'rnini bosuvchi emas, balki yordamchi vosita sifatida qarash to'g'riroq bo'ladi (Jurafsky & Martin, 2020, 320-bet).

Xulosa. Umuman olganda, sun'iy intellekt texnologiyalari til o'rganishda katta imkoniyatlar yaratmoqda. Ayniqsa, talaffuz va og'zaki nutqni rivojlantirishda ularning foydasi juda katta. To'g'ri yondashuv bilan bu vositalar o'quvchiga tezroq va samaraliroq o'rganishga yordam beradi. Kelajakda esa ular ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanishi ehtimoldan xoli emas.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Brown, H. D. Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education, 2007.
2. Richards, J. C., Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2014.
3. Jurafsky, D., Martin, J. H. Speech and Language Processing. Pearson, 2020.
4. LeCun, Y., Bengio, Y., Hinton, G. Deep Learning.
5. Nature, 2015.
6. Chapelle, C. A. Computer-Assisted Language Learning. Cambridge University Press, 2001.

7. Li, S. The Effectiveness of AI in Language Learning. *Journal of Educational Technology*, 2021.
8. Hattie, J. *Visible Learning*. Routledge, 2009.
9. Derwing, T. M., Munro, M. J. Pronunciation Fundamentals. *TESOL Quarterly*, 2005.
10. Warschauer, M. *Technology and Language Learning*. Longman, 1996.